

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

**Ilmiy-nazariy va metodik jurnal
5-son (2020-yil, oktabr)**

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2020

Manzura OCHILOVA

Buxoro davlat universiteti
pedagogika kafedrasida katta o'qituvchisi

Nilufar RAXIMOVA

Buxoro davlat universiteti
pedagogika kafedrasida o'qituvchisi

“OILADA YOSHLAR MA’NAVİYATINI SHAKLLANTIRISHDA MILLIY QADRYATLARNING O‘RNI” MODULINI O‘QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI

Ma'lumki, oila shaxs tarbiyasida, boshqa ijtimoiy institutlar bilan taqqoslaganda, eng muhim vazifalarni bajaradi. Chunki aynan oilada individual qobiliyatlar, shaxsiy, kasbiy qiziqishlar, axloqiy me'yorlar shakllanadi.

Kalit so'zlar: modul, axborot kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsiya, interfaol metod, an'anaviy o'qitish texnologiyasi, modulli o'qitish texnologiyasi, axborot.

Хорошо известно, что семья играет важную роль в воспитании личности по сравнению с другими социальными институтами. Потому что именно в семье формируются индивидуальные способности, личные, профессиональные интересы и нравственные нормы.

Ключевые слова: модуль, информационно-коммуникационные технологии, инновации, интерактивный метод, традиционная технология обучения, модульная технология обучения, информация.

It is well known that the family plays a major role in the education of the individual in comparison with other social institutions. Because it is in the family that individual abilities, personal, professional interests and moral norms are formed.

Key words: module, information communication technology, innovation, interfaol method, traditional teaching technology, modular teaching technology, information.

Hozirgi davrda ta'lim samaradorligini oshirish, mutaxassislarining kasbiy kompetentlik darajasini rivojlantirish, rahbar va pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga yo'naltirish, oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalashdagi dolzarb vazifalar sifatida belgilandi. Bu esa o'z navbatida oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv-uslubiy faoliyat mazmunini takomillashtirish, o'qitishning interfaol metodlari, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etish zaruratini shakllantirdi. Darhaqiqat, bugungi kunda oliy ta'lim muassasalari o'quv amaliyotiga zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, elektron o'quv modullari, o'quv-uslubiy majmualar, multimedia ishlanmalarini yaratish, masofali o'qitish shakllarini joriy etish orqali ta'lim sifatini takomillashtirish, malakali mutaxassislar tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shu bois, bugungi kun oliy ta'lim muassasasi professor-o'qituvchisi nafaqat yaxshi mutaxassis sifatida, balki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion ta'lim texnologiyalari hamda sohaga oid ilg'or tajribalarni o'zlashtirgan va kasbiy faoliyatida keng foydalana oladigan ijodkor mutaxassis bo'lishini davrning o'zi taqazo etmoqda.

Hozirgi davr ta'lim taraqqiyoti yangi yo'nalish - innovatsion faoliyatni maydonga olib chiqdi.

“Innovatsion pedagogika” termini va unga xos bo'lgan tadqiqotlar XX asrning 60-yillarida G'arbiy Yevropa va AQSHda paydo bo'lgan.

Hozirgi globallashuv jarayonlarida ta'limga innovatsion yondashuvning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati quyidagilar bilan o'lchanadi:

1. Fan-texnika taraqqiyoti va ijtimoiy-iqtisodiy yangilanish uzluksiz ta'lim tizimi, xususan, oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayonini ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish, ta'limdagi innovatsion yondashuvlar va axborot texnologiyalaridan foydalangan holda takomillashtirish.

2. Talaba-yoshlardagi ma'lumotlilik darajasi, intellektual salohiyat, ijtimoiy faollik, ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi shaxsga yo'naltirilgan o'qitishning samarali tashkiliy shakllari, texnologiyalarini yaratish va amaliyotga tatbiq etish.

3. Pedagogik innovatsiyalarni o'zlashtirish va uni tatbiq etishga nisbatan o'qituvchining kasbiy-innovatsion kompetentligini rivojlantirish zarurati.

Pedagogik mahorat №5, 2020

94

Yangilik kiritish ham ichki mantiq, ham vaqtga nisbatan qonuniy rivojlangan va uning atrof-muhitga o'zaro ta'sirini ifodalaydigan dinamik tizimdir.

Pedagogik innovatsiyada "yangi" tushunchasi markaziy o'rin tutadi. Shuningdek, pedagogik fanda xususiy, shartli, mahalliy va subyektiv yangilikka qiziqish uyg'otadi.

Bizga ma'lumki, an'anaviy ta'limda shaxs pedagogik jarayon vositalaridan biri sifatida qabul qilinib, uning faoliyatida bajaruvchilik, ijrochilik xususiyatlari ustunlik qilgan bo'lsa, innovatsion ta'lim esa, o'z maqsadi va mohiyatiga ko'ra, an'anaviy o'qitishdan farq qilib, ta'lim oluvchi shaxsining tabiiy imkoniyatlarini namoyon qilishi va rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratishni taklif qiladi. Bunda talaba o'zini o'quv faoliyatining subyeksi sifatida his qilishi, o'z ustida ishlashi, o'z-o'zini rivojlantirishi muhim ahamiyat kasb etadi.

O'qituvchi faoliyatida o'z-o'zini faollashtirish, o'z ijodkorligi, o'z-o'zini bilishi va yaratuvchiligi mavzu (motiv)lar muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o'qituvchi shaxsining kreativligini shakllantirish imkoniyatini beradi.

Yangilik kiritishning muhim sharti muloqotning yangi vaziyatini tug'dirishdir. Muloqotning yangi vaziyati - bu o'qituvchining o'z mustaqillik mavqeini, dunyoga, pedagogik fan, o'ziga bo'lgan yangi munosabatni yarata olish qobiliyatidir. O'qituvchi o'z nuqtai nazarlariga o'ralashib qolmaydi, u pedagogik tajribalarning boy shakllari orqali ochilib, mukammalashib boradi. Bunday vaziyatlarda o'qituvchining fikrlash usullari, aqliy madaniyati o'zgarib boradi, hissiy tuyg'ulari rivojlanadi.

"Oilada yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadryatlarning o'rni" moduli talabalarni mustaqil fikrlashga yo'naltirish imkoniyatiga ega fan sanaladi. Muloqotlar asosida fanni chuqur o'rganish, ilmiy g'oyalar va hayotiy misollarni solishtirish orqali talabalar mavzularni o'rganishlari mumkin. Buning uchun dars jarayoni oqilona tashkil qilinishi, ta'lim beruvchi tomonidan ta'lim oluvchilarning qiziqishini orttirib, ularning ta'lim jarayonida faolligi muttasil rag'batlantirilib turilishi, o'quv materialini kichik-kichik bo'laklarga bo'lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara, muammoli vaziyat, yo'naltiruvchi matn, loyiha, rolli o'yinlar kabi metodlarni qo'llash va ta'lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi. Interfaol metod biror faoliyat yoki muammoni o'zaro muloqotda, o'zaro bahs-munozarada fikrlash asnosida, hamjihatlik bilan hal etishdir. Bu usulning afzalligi shundaki, butun faoliyat o'quvchi-talabani mustaqil fikrlashga o'rgatib, mustaqil hayotga tayyorlaydi. O'qitishning interfaol usullarini tanlashda ta'lim maqsadi, ta'lim oluvchilarning soni va imkoniyatlari, o'quv muassasasining o'quv-moddiy sharoiti, ta'limning davomiyligi, o'qituvchining pedagogik mahorati va boshqalar e'tiborga olinadi. Bu metodlar qo'llanilganda ta'lim beruvchi ta'lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta'lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta'lim oluvchi markazda bo'lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- ta'lim samarasi yuqoriroq bo'lgan o'qish-o'rganish;
- ta'lim oluvchining yuqori darajada rag'batlantirilishi;
- ilgari orttirilgan bilimlarning ham e'tiborga olinishi;
- ta'lim jarayoni ta'lim oluvchining maqsad va ehtiyojlariga muvofiqlashtirilishi;
- ta'lim oluvchining tashabbuskorligi va mas'uliyatining qo'llab-quvvatlanishi;
- amalda bajarish orqali o'rganilishi;
- ikki taraflama fikr-mulohazalarga sharoit yaratilishi.

O'quv-tarbiya jarayoniga sohaga oid innovatsiyalar, pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi – oliy ta'lim muassasalaridagi ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Yangilik kiritish ta'lim sifatini oshirishning samarali vositasi bo'lganligi uchun ham rivojlangan davlatlar ta'lim jarayoniga uzluksiz yangilik kiritishga harakat qiladilar. Ko'pgina mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, innovatsion jarayonlarda ta'lim tizimidagi barcha bo'g'inlar ishtirok etishi lozim.

Modulli texnologiyalar - eng zamonaviy texnologiya bo'lib, modul bloklaridan tashkil topgan axborotni tizimli ravishda qayta ishlash va tahlil qilishga, talabani mustaqil faoliyatiga asoslangan, bilim, ko'nikma va malakalarni diagnostikasida turli shakllardan foydalangan holda tashkil etiluvchi yaxlit jarayon.

Modulli o'qitish texnologiyasining an'anaviy o'qitishdan farqli xususiyatlarini quyidagi

jadvalda keltirdik. **An'anaviy o'qitish texnologiyasiga asoslangan**

Bir tomonga yo'naltirilgan axborot.

Bir tomonlama muloqot (darslik→

Modulli o'qitish texnologiyasiga asoslangan

Fikrlash va amaliy faoliyat orqali tahsil olishda faol ishtirok etishni rag'batlantirish.

